

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
Yayın No: 1191

Bir Miras Olarak Aile Değerleri
Demet Tezcan

Yayın Koordinatörü: Murat Aydemir
Tashih: Emine Fidan Çalışkan
İç Tasarımı: Tuncay Aşar
Kapak Tasarımı: Yılmaz Cahit Aydın

1. Baskı, Ağustos 2023, Ankara, 1.000 adet
ISBN 978-625-4283-02-4
Sertifika No: 48058

© Bütün yayın hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık
Ticaret İşletmesi Yönetim Kurulu'nun 22.06.2023 tarih ve
179 sayılı kararı ile basılmıştır.

Ostim OSB Mh. 1256 Cd. No:11
Yenimahalle / ANKARA
0312 354 91 31 (pbx)
0312 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr

Bir Miras Olarak

aile değerleri

Demet
TEZCAN

Demet Tezcan

Çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı yaptı. İlk gençlik yıllarından beri sivil toplum kuruluşlarında çeşitli görevlerde bulundu. İstanbul Üniversitesi (AUZEF) Sosyoloji mezunu olan Tezcan, İstanbul Ticaret Üniversitesinde “Aile Danışmanlığı ve Eğitimi” alanında yüksek lisansını tamamlamıştır. Hâlihazırda sivil toplum çalışmalarını sürdürmektedir. Üç kızı ve iki torunu bulunuyor.

Yayımlanmış eserleri:

Bir Çığır Öyküsü Şule Yüksel Şenler-Biyografi
(MTG Yayınları)

Anne Üşürüm Yokluğunda-Anı (İlke Yayıncılık)

Evvel Zaman İçinde-Hikâye (İlke yayıncılık)

Bin Yıla Azmetmiş Zulüm / 28 Şubat 28 Tanık-Söyleşi (Pinar Yayınları)

Yola Düşünce-Seyahatname (Pinar Yayınları)

Hatırla Diye-Deneme (Pinar Yayınları)

İlham kaynaklarım,

Küçük bir köyün en tepesindeki evde; biri seksen, diğeri on bir yaşındaki iki hayat yoldaşı olarak birlikte yaşadığımız, kendisinin ve bana da arkadaş olan akranlarının tecrübesini hayat boyu rehber edindiğim anneannem, geniş aile çatısı altında tavizsiz değer algısına tanık olduğum babaannem ve çocuk yetişkin ilişkilerini yine yeniden öğrendiğim, zaman zaman onun için "Geride ne bırakabilirim?" telaşına kapıldığım, motivasyon kaynağım, ilk göz ağrım, torunum Akif Han'a...

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	1
GİRİŞ	5

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE **13**

A. KÜRESELLEŞME	14
B. DEĞERLER	22
C. AİLE	32
D. AİLE VE DEĞERLER	43
E. YAŞLILAR/BÜYÜKANNELELER-BÜYÜKBABALAR	49

İKİNCİ BÖLÜM

AİLE DEĞERLERİNİN KUŞAKLARA AKTARIMI **61**

A. ARAŞTIRMA GRUBUNUN DEMOGRAFİK BİLGİLERİ	62
B. GÖRÜŞLER (BULGULAR)	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER **103**

A. BÜYÜKANNE VE BÜYÜKBABALARIN DEĞER ATIFLARININ KAYNAKLARI	104
B. TORUNLARIN DEĞER ATIFLARININ KAYNAKLARI	106
C. AİLE DEĞERLERİNİN KUŞAKLARA AKTARIMINDA BÜYÜKANNE-BÜYÜKBABANIN ROLÜ	111
D. TORUNLAR VE YAKIN AKRABA İLİŞKİSİNDE BÜYÜKANNE-BÜYÜKBABA ETKİSİ	118
E. SONUÇ	119
F. ÖNERİLER	122

KAYNAKÇA **127**

TABLolar LİSTESİ	139
ŞEKİLLER LİSTESİ	141
KISALTMALAR LİSTESİ	142

ÖN SÖZ

Pek çok anlam dünyasına işaret eden değerler, bireyler gibi aile içinde beslenir, büyür, kök salar. Fert, ailesinden aldığı değerler, tutum ve davranışlarla bir bütün olarak aileden topluma doğru psikososyal hazırlık içerisinde yetişir. Çocukluktan itibaren aile içinde görerek, duyarak öğrenilen, örnek alınan, uygulanan değerler, hayat boyu ferдин tutum ve davranışlarına yön verdiği gibi her bir fert, içinde bulunduğu toplumu değerler manzumesi çerçevesinde oluşturur.

Kurumsal tarihi boyunca bu iletişim ve etkileşimin en köklü ve güçlü kaynağı evrensel bir yapı olan aile olmuştur. İnsan, hayat boyu sosyal uyumunun ölçüsü olan değerleri öncelikle biyo-psiko-sosyal gelişimini sağlayarak sosyalleştiği aile ortamından edinir. Zaman içerisinde toplumsal yapı, aile değişse de değerler kuşaklara aktarım sayesinde toplumsal normlara kaynaklık etmeye devam edecektir. Pek çok değer ögesi gerek bireysel gerek ailevi gerekse toplumsal krizleri aşmada başat role sahipken büyük ebeveynlerin bu değerleri aktarmadaki rolü tüm dünyada kabul gören bir olgu olmaktadır. Yaşlılık üzerine yapılan çeşitli çalışmalar, uzun ömürlülük ve sağlık koşullarındaki artışla birlikte büyük ebeveynlerin torunlarının hayatında

önceki nesillerde olduğundan daha aktif rol oynatabildiklerini ortaya koymaktadır.

Büyük ebeveynler/yaşlılar ve torunlar/gençler daha çok yaşları, bedensel enerjileri, hayata bakış farklılıkları, zıtlıkları üzerinden araştırmalara konu edilmektedirler. Bu araştırmalar şüphesiz çok yönlü bir bakış açısı oluşturmaktadır. Ancak karşılıklı anlayış ve hoşgörüyü esas alan çalışmalara daha fazla yer verilmesi önem arz etmektedir. Aile değerlerinin kuşaklara aktarımında büyükanne-büyükbaba ve torun ilişkisini incelediğimiz bu araştırmada, yaşları 55 ila 81 arasında değişen büyükanne-büyükbaba ve yaşları 12 ila 24 arasında değişen torunların görüşlerine başvurduk.

Büyükanne ve büyükbabaların değer atıfları, değerlerinin aktarımında büyükanne ve büyükbabanın rolü, aile formlarının değer aktarımına etkisi, torunların değer atıflarının kaynakları, torunların değer algısında büyükanne-büyükbaba etkisi gibi sorulara cevap aradık. Sevgi-saygı, birlikte oturlan sofralar, misafirperverlik ve beraberliğin katılımcıların öne çıkarmış olduğu aile değerlerinin ilk sıralarını oluşturduğu görüldü.

Büyükanne-büyükbaba ve torunlar arasında aile değerleri ve değer aktarımının önemi konusunda fikirlerin örtüştüğü sonucuna ulaşıldı. Büyük ebeveynlerin çoğunluğunun ve torun katılımcıların tamamının aile değerlerinin aktarımında büyükanne ve büyükbabaların sorumlu olduğunu düşündükleri, büyük ebeveyn ve torunların çoğunun bu sorumluluğun yerine getirildiği konusunda hemfikir oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Büyük ebeveynler ve torunların; uzak olmayı veya çekirdek ailede yaşamayı değer aktarımının önünde engel

olarak görmedikleri sonucuna ulaşıldı. Büyükanne ve büyükbabaların torunlarıyla meşgulken kendilerinin de torunlarından öğrenmeye devam ettikleri görülmüştür. Torun katılımcıların, bu kavramlarla aile değerlerini ifade ederken daha çok aile üyelerini bir arada tutan değer yargılarını ifade ettikleri soyut anlamlar yerine, ailece yaşayıp gördükleri tecrübeleri değerlendirdikleri görülmüştür. Karşılıklı aktarım üzerine kurulu büyük ebeveyn-torun ilişkisinin her iki tarafa da kazanım sağladığı gözden kaçırılmaması gereken bir gerçek olarak durmaktadır.

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde öncelikle dikkatimin değerler alanına yönelmesine vesile olduğu için ve araştırmam boyunca görüşlerine başvurduğum hiçbir zaman samimi katkılarını esirgemeyen, adım adım çalışmamın tamamlanması sürecinde göstermiş olduğu sabır ve destekleriyle inancımı yineleyen çok kıymetli Hocam Doç. Dr. Hanifi PARLAR'a en kalbî şükranlarımı arz ederim.

Ayrıca küçüklüklerinden itibaren annelerinin eğitim hayatının getirmiş olduğu stres ve ihmali sabırla göğüsleyip destek veren sevgili kızlarıma, inanarak yanımda oldukları her bir zaman dilimi için çok teşekkür ederim.

Benim başarım ancak Allah'ın yardımı iledir.